

Қазақстан Республикасының білім және ғылым министрлігі
Академик Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті
Химия факультеті

*Банк жүйесі; банктердің түрлері,
қызметтері және экономикада
атқаратын рөлі*

Орындаған; Гаппар Д.Р
Тобы; ТФП-15
Қабылдаған; Жараспаева А.Ж

Қазақстандағы банк жүйесі

Қазақстан Республикасының Орталық банкі еліміз тәуелсіздік алғаннан соң КСРО МемБанкінің Республикалық еңсесінің негізінде 1990 жылдың желтоқсанында алғашқыда Қазақстанның Мемлекеттік банкі ретінде құрылып, ал 1995 жылдың наурызынан Қазақстан ұлттық банкі деп аталады. Ол республикадағы банк жүйесінің жоғарғы, яғни бірінші деңгейіндегі банк қызметін атқарады. Қазақстан егемендікке ие болған кезде, Мемлекеттік базасында нарықтық экономикасы дамыған елдерде қабылданған тұжырымдар негізінде Қазақстан Республикасының Мемлекеттік банкі құрылды.

The logo for KAZKOM features the word "KAZKOM" in a bold, sans-serif font. The letters "K", "A", "Z", and "O" are white, while the "M" is yellow. The text is set against a solid blue rectangular background.The logo for HALYK BANK consists of a stylized green and yellow emblem on the left, resembling a map of Kazakhstan. To the right of the emblem, the words "HALYK" and "BANK" are stacked vertically in a bold, green, sans-serif font.The logo for BTA features the Cyrillic letters "Б", "Т", and "А" in white, bold, sans-serif font. Each letter is centered within its own colored square: "Б" is in a red square, "Т" is in a dark red square, and "А" is in a green square. The squares are arranged horizontally and slightly overlap.

Банк түрлері

Банкілік реформа барысында банкілердің құрылымы қайта құрылып қана қойған жоқ, сонымен қатар банк қызметін жүзеге асыруда терең өзгерістер орын алып, оның жаңа әдістері мен нысандары бекітілді. Нәтижесінде, Қазақстанда іс-жүзінде **екі деңгейлі** банк жүйесі қалыптаст; бірінші деңгей- Қазақстан Республикасының орталық банкі; екінші деңгей- коммерциялық банктер және жекеленген несиелік операцияларды жүргізетін өзге де несиелік мекемелер

Ұлттық банк

Ұлттық Банк банктер мен банк операцияларының жекеленген түрлерін жүзеге асыру үшін жағдайлар жасауға мүмкіндік туғызады.

Ұлттық Банк ҚР-ның ақша кредит саясатының тұрақтылығын ұстап тұруға, банктер кредиторларының, олардың салымшыларының және клиенттерінің мүддесін қорғауды

Ұлттық Банк өзінің құзыреті шегінде басқа елдердің орталық банктермен және банктермен қарым-қатынастарында, халықаралық банктерде және өзге қаржы-кредиттік ұйымдарда ҚР-ның мүддесін білдіреді.

Ұлттық Банк ҚР-ның Президентіне бағынышты, бірақ өз қызметін жүзеге асыруда оған заңнамада берілген өкілеттіктер шеңберінде тәуелсіз

Ұлттық Банк өз қызметін ҚР-ның Үкіметімен үйлестіреді, өзінің қызметінде Үкіметтің экономикалық саясатын ескеріп отыралы және

егер өзінің негізгі функцияларын орындауға және ақша-кредит саясатын жүзеге асыруға қайшы келмейтін болса, оны іске асыруға жәрдемдеседі

Ұлттық Банк сатылып бағыну схемасы бар біртұтас орталықтандырылған құрылымнан тұрады.

Коммерциялық банктер

Коммерциялық банктер-жеке клиенттердің (ағымдағы есепті жүргізу, коммерциялық несиелерді ұсыну және т.б.) салымдары түрінде тартылған негізгі түрле ақша капиталдары мен сақталған ақша есебінен барлық саладағы кәсіпорындар үшін әмбебап банкілік операцияларды жүзеге асыратын кредиттік мекемелер; кредиттік жүйенің негізгі звеносы.

Қазақстанда 39 коммерциялық банк жұмыс атқарып келген

Банктің орындайтын операциялары

```
graph TD; A[Банктің орындайтын операциялары] --> B[Пассивті операциялары-бұл барлық активтік операциялар бойынша банк өтімділігін қамтамасыз ету және пайда табу мақсатында орналастыруға бағытталатын банктік операция]; A --> C[Активті операциялар- бұл пайда табу мақсатында банктік ресурстарды әртүрлі активтер бойынша орналастырылған операция];
```

Пассивті операциялары-бұл барлық активтік операциялар бойынша банк өтімділігін қамтамасыз ету және пайда табу мақсатында орналастыруға бағытталатын банктік операция

Активті операциялар- бұл пайда табу мақсатында банктік ресурстарды әртүрлі активтер бойынша орналастырылған операция

Коммерциялық банктердің негізгі атқаратын қызметтері

- Ақша қаражаттарын шоғырландыру және тарту
- Несие беру
- Шаруашылықтармен есеп және төлем жұмыстарын жүргізу
- Төлем құралдарын шығару
- Бағалы қағаздарды шығаруды және орналастыруды ұйымдару
- Сенімхат бойынша клиенттердің мүлкін басқару (яғни траст операциясын жүргізу)
- Клиенттерге кеңес беру

Банк қызметтері

Банктің атқаратын қызметтерін негізінен төмендегідей топтастыруға болады.

- Уақытша бос ақша қаражаттарын тарту, жинақтау және оны қарыз капиталына айналдыру.
- Кәсіпорынға, мемлекетке, жеке адамдарға несие беру бағалы қағаздардан операция жүргізу
- Ақша айналымын ретте. Банк-әртүрлі шаруашылық субъектілердің төлемайналымы жүретін орталық. Банк өзінің есеп айырысу жүйесі арқылы клиенттеріне айырбас, капитал және ақша айналымын жүргізуге мүмкіндік т ұғызады
- Айналымға несие құралдарын шығару. Банк клиентін тек жинаған уақытша бос ақша қаражатымен несиелеп қана қоймай, сонымен қатар депозиттік чектерді, вексельдерді шығарумен де несиелейді;
- Экономикалық және қаржылық кеңес беру.

Орындайтын айрықша қызметеріне байланысты банктер **эмиссиялық** және **эмиссиялық емес** болып екіге бөлінеді

Эмиссиялық банк-ол айналысқа ақша белгілерін эмиссиялауға құқығы бар,әдетте;орталық банк.

Мемлекеттің Орталық банкінің негізгі мақсаты-айналысқа ақша бірлігін шығару, банктерге ерекше тауар-ақша белгілеріе сату және банк жүйесінің жоғары деңгейіндегі банк.

Эмиссиялық емес банктер-коммерциялық, инвестициялық ,инновациялық,ипотекалық және т.с.с банктер.Коммерциялық банктер клиенттерге көрсететін қызмет түрлерін үнемі ұлғайтып тұратын әмбебап үлгідегі банк. Ал басқа банктер бір-екеі қызмет түріне маманданған банктер

Инвестициялық және инновациялық банктер

Инвестициялық және инновациялық банктердің екі түрі де ұзақ уақытқа ақша қаражатын шоғырландырумен маманданады, яғни олар облигация, акция және басқа бағалы қағаздар шығару арқылы ақша тартып кейін ұзақ мерзімге қарызға береді.

Инвестициялық банктер кәсіпкерлерге қарызға берсе, ал **Иновациялық банктер** технологиялық жаңалықтарды өңдеуді және оны игеруге несиелейді.

Ипотекалық банктер-жерді және жылжымайтын мүліктерді кепілдікке алып, ұзақ мерзімге несие береді. Олар ипотекалық облигация, акция және басқа да бағалы қағаздарды сату арқылы ақша жинақтайды

Банктердің экономикадағы рөлі

Банктердің экономикадағы маңызын олардың атқаратын операцияларын анықтайды. Коммерциялық банктердің операциялары негізінен мына топтарға бөлінеді; пассив (қаражат тарту); актив (қаражатты орналастыру); комиссиялық делдалдардың (клиенттің тапсырысы бойынша комиссиялық ақылы) және сенімді операциялар.

Соңғы кездері коммерциялық банктермен басқа несие мекемелерінің арасындағы бәсеке күшейе түседі. Бәсеке банктердің жаңа қызмет түрлерін іздестіруге, клиенттерге ұсынатын қызмет түрлерін өсіруге және қызмет көрсету саласын жақсартуға ынталандырады. Сондықтан қызмет нарығындағы өз орнын ұлғайту үшін олар банктерге тән емес операцияларды батыл меңгеріп, қаржылық кәсіпкерлікте кең қолданылуда. Сайып елгенде банктердің экономикадағы рөлі артуда.

Назарларыңызға рахмет!